U SPOMEN PROFESSOR EMERITUS MILAN MATIJEVIĆ (1951. – 2020.)

EPITAF UČITELJU, PEDAGOGU, PROFESSORU EMERITUSU

Na Svjetski dan učitelja, 5. listopada 2020., preminuo je Milan Matijević: **učitelj, pedagog, professor emeritus**. Napustio nas je, ali su ostala njegova vrijedna pedagoška djela. Pred očima nam zastaje njegov karakterističan smiješak i slika dobra učitelja i čovjeka. Ostaju sjećanja mnogih koje je poučavao, onih s kojima je svakodnevno predano radio i surađivao, s nekima i drugovao. Sve to na tragu jedne *pedagogije prijateljstava*, koje ima sve manje, a koja bi nam danas, u opterećenoj svakodnevici, itekako trebala. Milan je bio baš učitelj – da, pravi učitelj: po obrazovanju, osobnoj vokaciji i metodičkoj naraciji dobroga predavača.

Učiteljsku školu završio je u Bihaću. Ona ga je, uz njegovu prepoznatljivu osobnu jednadžbu i didaktičku maniru, profesionalno odredila do kraja života. Nikad to nije krio, niti tajio, još manje se toga sramio, kolikogod se danas neki „časopisni piromani" u medijima rugaju učiteljima. Biti učitelj za Milana Matijevića bilo je časno zanimanje i zvanje, kao i za svako društvo koje drži do sebe i svoje budućnosti. On sâm je uživao što je učitelj!

Došao je na studij u Zagreb 1969. godine iz svoje Bosne, iz rodne Blatne, s čiste i bistre rijeke Une. Studirao je i diplomirao pedagogiju i sociologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Opet nije mogao bez učitelju nužnih teorijskih polazišta, koja je našao u temeljnom studiju pedagogije. Teorije obrazovanja i nastave slušao je kod Šimleše i Poljaka, nositelja *zagrebačke didaktičke* škole, koja je tada dominirala u bivšoj Jugoslaviji. Sudbina je htjela da je baš on kasnije izrastao među plodnije nastavljače misli te dvojice hrvatskih *didaktikusa*, unijevši pritom mnoge inovacije u nastavu s gledišta nove nastavne tehnologije, multimedijske didaktike, konstruktivizma, neurodidaktike i, u nas sasvim aktualnog, odnosa didaktike i kurikuluma.

DIDAKTIKA SUVREMENE ŠKOLE

Milan Matijević bio je vrlo atraktivan predavač u sveučilišnoj nastavi, kraće na Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a kasnije, do umirovljenja, više od trideset pet godina, na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu. Svoje poglede na „staru školu i nastavu" iskazivao je u svojim predavanjima i pisanim radovima vrlo slikovito, i duhovito, sintagmom o pasivnom „sjedilačko-slušalačko-gledalačkom" položaju učenika u procesu učenja i nastave, što ga podsjeća na unutrašnjost autobusa. Zato veliku važnost pridaje aktivnoj nastavi i kreativnom učitelju u školi. A, dobro je znao, kao dobar učitelj, kako takve pojave i poticaje didaktički iskoristiti te nastavu preurediti u proces aktivnog i partnerskog stjecanja znanja, a ne „prenošenje gradiva".

Metodički je to usmjeravao izvan standardnih didaktičkih okvira, što je simbolički preporučio monografijom „Humor u nastavi", gdje zagovara opuštajuću atmosferu i ozračje u školi približavanjem nastave idealu dječje igre i prirodnog učenja. Uozbiljen učitelj, ušutkan učenik i nastava u kojoj se ne može kreativno disati bili su njemu i njegovoj didaktici strani i neprihvatljivi. Stvaralaštvo iznad svega i tolerancija u skladu s različitim alternativnim pedagoškim idejama, pokušajima i pokretima u odgoju i obrazovanju, imali su u Milanu Matijeviću podupiratelja, učitelja

i pedagoga primjerenog aktualnom trenutku u kojem bi trebala biti svaka suvremena i moderna škola. Dok se naša pedagogija i didaktika najvećma bavila osnovnom školom, Matijević se kao jedan od rijetkih hrvatskih pedagoga okrenuo metodici srednjoškolske nastave knjigom koja znakovito tu nastavu usmjerava na učenika, kao jedno od polazišnih načela njegova didaktičkog promišljanja obrazovanja.

Takav „učitelj učitelja" na Učiteljskom fakultetu u Zagrebu bio je Milan Matijević: omiljen kod studenata s kojima je provodio nebrojene sate predavanja, seminara, vježbi, terenskoga rada i slobodnih razgovora u vremenu konzultacija na preddiplomskom, diplomskom i doktorskom studiju. Desetcima i stotinama njih bio je mentor, suradnik, sugovornik i prijatelj. Jednako toliko ih je morao razočarati što zbog sasvim formalnih razloga i(li) osobne prezauzetosti ne može i njih prihvatiti za vođenje na završnim radovima. Pritom valja naglasiti da on nikako nije zbog neke pedagoške popustljivosti i dodvornosti bio „naj-učitelj" ili „naj-profesor" u opskurnim anketama kakve se provode u školama i fakultetima. Takvu je omiljenost prezirao, a svojom pedagoškom obvezom držao je potrebu da učenika/studenta vodi do radosti osobnog uspjeha i zadovoljstva postignutim. Za njega je više vrijedilo vrhovno načelo dobra učitelja, makarenkovskoga tipa: poučavam te, pomažem ti, tražim od tebe i prijatelj sam ti, jer te poštujem!

VRJEDNOVANJE NASPRAM TESTOMANIJE I STATISTIFIKACIJE

Svakako treba makar tek spomenuti da je Milan Matijević neobično mnogo istraživao područje pedagoške dokimologije; pisao o tome i praktično uvodio mnogobrojne inovacije u ocjenjivanju i vrjednovanju u nastavi i odgoju. Ta vječna tema svake pedagogije, učenja, nastave i škole bila je za njega višeslojno pitanje koje, nažalost, najvećma biva prepušteno subjektivnom dojmu i procjeni ocjenjivača, ili modernoj statistifikaciji svega i svačega u školi. Zbog toga imamo tolike „brojke i grafikoni bez duše", ocjene bez pokrića, koje zastaju pred krucijalnim pitanjem: Gdje se tu, i u tome, izgubio čovjek?!

Matijević se primarno pitao: Kako pragmatičke poduzetničke kompetencije, kao kurikulumske ishode učenja i obrazovanja, koje naši današnji reformatori stavljaju u prvi plan preuredbe naše škole, zamijeniti humanističkom vizijom čovjeka. Kao dobroga učitelja, pedagoga i sveučilišnog profesora Milana Matijevića itekako je interesiralo, kako je sam pisao: Koja je svrha vrednovanja?; Komu služi vrjednovanje?; Što se vrjednuje u školi?; Kako se vrjednuje u školi? Njegov je odgovor bio svesrdno zalaganje za pedagoški i dokimološki pluralizam koji će uvažavati individualno i socijalno biće učenika kao načelo školskoga rada! U takvoj školskoj pedagogiji i didaktici kao teoriji obrazovanja, odgoja i nastave bio je Matijević nastavljač svojih, spomenutih, pedagoških prethodnika koji su zagovarali prevladavanje formalizma u znanju učenika i zagovarali najviše moguće približavanje stvaralačkoj školi i nastavi.

ANDRAGOGIJA CJELOŽIVOTNOG UČENJA

Nakon završetka studija Milan Matijević zaposlio se u Odgojno-popravnom domu u Glini, a nakon dvije godine prešao je u Andragoški centar u Zagrebu. To ga je u njegovoj kasnijoj profesionalnoj karijeri usmjerilo u još jedno pedagoško područje koje u njegovu cjelokupnom opusu svakako predstavlja svojevrsnu sintezu „užeg" profesionalnog interesa – obrazovanja i osposobljavanja odraslih. To trajno zapostavljeno područje naše pedagogijske teorije i prakse pružilo mu je mogućnost stalnog bavljenja specifičnim temama i problemima andragoške didaktike. Tako je mogao još zarana u Hrvatskoj uvesti – na fakultetima gdje je radio, zatim centrima za osposobljavanje odraslih, pučkim učilištima i večernjim školama za zaposlene – kolegij Andragoška didaktika, kao spoj svojih dviju omiljenih pedagoških disciplina – didaktike i andragogije. Za višegodišnji predan rad u području obrazovanja odraslih nagrađen je od Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih medaljom za znanstveni doprinos razvoju obrazovanja odraslih, a od Zajednice pučkih otvorenih učilišta Počasnom poveljom, što ga je – kako je govorio – baš obradovalo!

PEDAGOŠKA UKLJUČENOST NASPRAM PASIVIZMA

Milan Matijević imao je uvid u svjetska gibanja u području pedagogije. To je postigao brojnim putovanjima u više zemalja Europe, zatim u SAD, pa Rusiju i Indiju. Bio je stipendist Njemačke akademske razmjene što je donijelo kontinuitet tradicionalne suradnje njemačke i hrvatske pedagogije. Vodio je i sudjelovao u radu više znanstveno-istraživačkih projekata. Napisao je desetke knjiga, stotine članaka, prikaza kritika i drugih manjih osvrta na pedagoške teme, pojave i događanja oko sebe. Za dobar primjer njegove ažurnosti, stručne aktualnosti i čitanosti napisanog spomenimo da je pisao, i bio pozivan da komentira i piše, za Školske *novine*, tjednik za odgoj, obrazovanje, znanost i kulturu. Manje je, međutim, poznato da je on tijekom dvije godine, u Školskim *novinama*, redovito pisao kolumnu pod pseudonimom Učitelj Mate – britko i čitko o dnevnim pojavama u školi, odgoju i obrazovanju.

Vrlo kompetentno i odgovorno obnašao je razne dužnosti u ustanovama u kojima je radio na Sveučilištu i borio se za njihov dostojan položaj i autonomiju postojanja. Bio je pročelnik Odsjeka, predstojnik Instituta za pedagogijska istraživanja, šef Katedre, prodekan za znanost i nastavu, vanjski član Odbora za znanost, obrazovanje i kulturu Hrvatskoga sabora, član Ekspertne skupine za Nacionalni okvirni kurikulum, član Matičnoga odbora za izbore u akademska zvanja, član odbora za reformu školstva, član povjerenstva za stručne ispite u strukovnom obrazovanju, član uredništva nekoliko časopisa te glavni i odgovorni urednik stručnih i znanstvenih časopisa.

PEDAGOŠKE NEPOZNANICE

Trenutačno je u Hrvatskoj zbog pandemijske krize vrlo aktualna nastava na daljinu. Milan Matijević prije četrdeset je godina doktorirao s temom individualiziranog obrazovanja u nastavi na daljinu. K tome, bavio se intenzivno i pedagoškom organizacijom rada u kombiniranim razrednim odjelima, što je danas, u vremenu krize uzrokovane koronom, također vrlo akutna tema. Našim aktualnim reformatorima škole nije padalo na pamet pitati profesora Matijevića da im pomogne u didaktičkom osmišljavanju novih digitalnih medija i nove nastavne tehnologije u nastavi na daljinu.

Nikada Milan Matijević nije trčao za nagradama i priznanjima niti je „sam sebe" predlagao za neka odličja. Ipak je dobio neka, a među njima 2018. godine Nagradu Ivan Filipović za životno djelo – iznad svega zasluženo!

U vremenu duboke krize hrvatske pedagogije, zapravo njezine očevidne dekadencije, napustio nas je učitelj, pedagog i professor emeritus koji svakako ima posebne zasluge za razvitak i napredak struke i znanosti o odgoju kojoj je pripadao. Njegov je nemjerljiv doprinos Fakultetu i Sveučilištu na kojem je djelovao 39 godina kao međunarodno poznat i priznat po svojoj pedagoškoj i znanstvenoj izvrsnosti te moralnoj dosljednosti. Kao professor emeritus znatno je pridonio ugledu Učiteljskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu i Republike Hrvatske. Za njega, s punim pravom, vrijedi i danas maksima oca hrvatskih prosvjetara Ivana Filipovića: **Da se deset puta rodim, deset puta bio bih UČITELJEM!**

Prof. emer. dr. sc. Vlatko Previšić